

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента **Бартисної Ірини Олександрівни**
дисертаційного дослідження **Халецької Катерини Віталіївни**
з теми **«Формування прогностичної компетентності майбутніх учителів
математики у закладах вищої освіти»**,
що подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з науково-дослідними темами. В умовах сьогодення виникає нагальна потреба в формуванні професійної компетентності майбутніх учителів у закладах вищої освіти за умов врахування особливостей їхньої фахової підготовки; орієнтованості на індивідуальну мотивацію професійної підготовки майбутніх учителів, її узгодженості із актуальними тенденціями розвитку сучасної освіти. Одним із складників професійної компетентності вчителя є прогностична компетентність, завдяки якій людина здатна моделювати можливі професійні труднощі, заздалегідь знаходити шляхи їхнього ефективного вирішення, своєчасно реагувати на непередбачувані зміни в діяльності тощо. Підготовка здобувачів вищої освіти до прогностичної діяльності в педагогічній галузі є необхідною частиною університетської освіти, запорукою ефективної майбутньої педагогічної діяльності.

Актуальність теми дослідження підсилюється багатовимірністю досліджуваного феномену, що потребує ґрунтовного вивчення для репрезентативного його представлення в сучасному науковому дискурсі.

Зважаючи на вищезазначене, особливої актуальності набуває необхідність формування прогностичної компетентності майбутніх учителів, зокрема математики, у процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти. Отже, дисертаційне дослідження Халецької Катерини Віталіївни відповідає запитам часу та є актуальним, своєчасним, перспективним.

Дослідження виконано у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» та

відповідає основним напрямам досліджень кафедри педагогіки з наукової теми «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер № 0114U007157).

Наукова новизна результатів проведених досліджень. Результати дослідження Халецької Катерини Віталіївни мають вагомий науковий новизну: *уперше* визначено сутність прогностичної компетентності майбутніх учителів математики та її структурну організацію (когнітивно-інформаційний, інтелектуально-ментальний, конструктивно-моделювальний, світоглядно-професійний компоненти); визначено й науково обгрунтовано педагогічні умови, що забезпечують формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики (забезпечення стійкої професійної позиції майбутніх учителів щодо необхідності використання потенціалу педагогічної прогностики; актуалізація міждисциплінарної інтеграції педагогічних і математичних дисциплін у процесі підготовки майбутніх учителів математики; активізація самостійної роботи здобувачів освіти з практичного відпрацювання вмінь та навичок реалізації елементів педагогічної прогностики в квазіпрофесійній педагогічно-математичній діяльності; визначено критерії (гносеологічний, індивідуально-забезпечувальний, операційний, аксіологічний) і показники сформованості прогностичної компетентності майбутніх учителів математики; *уточнено* понятійно-категорійний апарат феноменології педагогічного прогнозування, зокрема: *дефініції* «прогноз», «прогностика», «прогнозологія», «прогностична діяльність»; *подальшого розвитку* дістали передумови проектування професійного становлення майбутнього вчителя математики.

Значення отриманих автором результатів дослідження для педагогічної науки та практики. Дисертаційне дослідження Халецької К. В. без сумніву має практичну значущість, зумовлену тим, що одержані результати є досить обгрунтованими, вдало апробованими та впровадженими в систему професійної підготовки майбутніх учителів математики. Розроблено методичку реалізації моделі формування прогностичної

компетентності майбутніх учителів математики в закладах вищої освіти (змістово-накопичувальний, гносеологічно-відображальний, конструктивно-моделювальний, професійно-ідентифікаційний етапи). Розроблено робочу програму навчальної дисципліни з вибіркового блоку освітньо-професійної програми 014 Середня освіта (Математика) «Основи формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики». Запропонована вибіркова дисципліна, що включає програмні та навчально-методичні матеріали, показала свою ефективність як загалом, так і в окремих компонентах.

Одержані результати дослідження можуть бути корисними майбутнім учителям математики як один із дієвих інструментів їхньої професійної підготовки стосовно формування прогностичної компетентності у закладах вищої освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні.

Наукові положення, що містяться в дисертаційному дослідженні, є аргументованими і достатньо обґрунтованими у змісті дисертації, висновках. Дисертантка на достатньому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, її актуальність, визначила мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, аргументувала використання обраних методів дослідження. Авторкою сформована якісна джерельна база, що слугує беззаперечним аргументом інформативності, доказовості одержаних результатів дослідження.

Ознайомлення з текстом дисертації та змістом наукових публікацій Халецької К.В. свідчить про наукову обґрунтованість і достовірність результатів дослідження. Дисертантка на достатньому рівні володіє науково-дослідницькою компетентністю, що сприяє ефективному досягненню мети дослідження та вирішенню його завдань.

Катериною Віталіївною вдало підбрано та використано комплекс методів дослідження для вирішення наукового завдання, а саме: теоретичні – методи аналізу наукової літератури, її синтез, систематизація та

узагальнення; з'ясування стану розробленості проблеми формування прогностичної майбутніх учителів математики в процесі професійної підготовки; філософська теорія наукового передбачення; систематизація педагогічного досвіду, проєктування методичного практикуму та інше); емпіричні (спостереження, анкетування, тестування, опитування та ін.); методи статистичної обробки даних (t-критерій Стьюдента, обробка результатів педагогічного експерименту та перевірка їх достовірності).

Основні положення та результати дослідження впроваджено в практику роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (довідка про впровадження № 1764/30/1 від 28.11.2023 р.); Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження №08-369/3 від 29.11.2023 р.).

Оцінка змісту дисертаційного дослідження, його завершеності та відповідності встановленим вимогам. Логічною і обґрунтованою є структура дисертації, яка презентована анотацією українською та англійською мовами, вступом, двома розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел (276 найменувань, з яких 19 іноземною мовою), змістовними додатками, що відповідає вимогам щодо дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної тематики, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет, гіпотезу дослідження, з'ясовано його методи, представлено бази дослідження, подано стислу характеристику результатів дослідження (наукова новизна та практичне значення), ступінь їх апробації та публікації, розкрито структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі дисертації «Теоретичні засади проблеми формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики» викладено огляд літератури щодо специфіки професійної підготовки

майбутніх учителів математики, розглянуто категорію «прогностична компетентність» в полі міждисциплінарного дискурсу, схарактеризовано компонентну структуру прогностичної компетентності та ознаки її сформованості в майбутнього вчителя математики. Виокремлено критерії (гносеологічний, індивідуально-забезпечувальний, операційний, аксіологічний) відповідно вищезазначеним компонентам.

Дисертанткою прогностичну компетентність майбутніх учителів математики розтлумачено в дослідженні, як полідетермінований особистісно-професійний конструкт, що визначає здатність педагога координувати мету й результат професійно-педагогічної діяльності (педагогічний прогноз); визначати напрями педагогічно-математичної діяльності відповідно висунутих гіпотез; збагачувати палітру професійних функцій педагогічною прогнозологією.

У *другому розділі* дисертації «Експериментальне дослідження формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики» представлено педагогічні умови та модель формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики; подано результати діагностики рівня сформованості прогностичної компетентності майбутніх учителів математики на констатувальному етапі експерименту та прикінцевому етапі дослідно-експериментальної роботи; презентовано аналіз ефективності запропонованої моделі.

Реалізація педагогічних умов відбувалася послідовно на чотирьох етапах: змістовно-накопичувальний, гносеологічно-відображальний, конструктивно-моделювальний, професійно-ідентифікаційний. Авторкою зазначено, що в основі розробленої методики лежать методи активізації зацікавленості здобувачів освіти науковими основами прогнозу, передбачення, педагогічної прогностики, методи становлення широкого інтересу та допитливості до прогностичної діяльності, методи формування глибинного теоретичного інтересу й потреби в мотивації та самовдосконаленні.

Оформлення списку використаних джерел відповідає вимогам чинного Національного стандарту України ДСТУ 8302: «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Повнота викладу матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Основні результати дослідження висвітлено у 11 публікаціях: 4 статті у виданнях категорії Б з педагогіки; 1 стаття в міжнародному періодичному виданні інших держав; 6 публікації апробаційного характеру.

Публікації дисертантки, що оприлюднені за тематикою дисертаційної роботи, містять ґрунтовні наукові результати відповідно до поставлених завдань.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. У процесі вивчення та рецензування дисертаційного дослідження не виявлено порушень академічної доброчесності та текстових запозичень.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертаційного дослідження. Високо і позитивно оцінюючи наукове і практичне значення представленого дисертаційного дослідження, вважаємо за доцільне вказати на деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. У межах обґрунтування першої педагогічної умови «Забезпечення стійкої професійної позиції майбутніх учителів щодо необхідності використання потенціалу педагогічної прогностики» авторка правомірно звертається до потенціалу сформованості професійної позиції майбутнього вчителя математики як детермінанта формування його прогностичної компетентності. Водночас, бажано було б детальніше розкрити роль професійної позиції.

2. Описуючи процедуру та хід формувального експерименту, дисертантка наводить приклади підготовки майбутніх учителів математики до застосування різноманітних методів педагогічного прогнозування. Текст виглядав би більш переконливим, якби кожен метод був ілюстрований прикладом.

3. Дослідницею розроблена програма вибіркової дисципліни «Основи формування прогностичної компетентності майбутніх учителів математики», яка вирізняється ґрунтовністю та прикладною значущістю. Проте, аналіз змісту елективної дисципліни свідчить, що переважають форми роботи зі здобувачами вищої освіти, які мають універсальний характер.

4. Рукопис дисертаційного дослідження не позбавлений технічних, орфографічних, стилістичних огріхів.

Всі наведені зауваження ніяк не впливають на позитивну оцінку дисертації, вони носять рекомендаційний характер, не знижують наукової цінності рецензованого дослідження.

Висновок. Дисертаційне дослідження Халецької Катерини Віталіївни є актуальним, самостійним, завершеним, здійсненим на високому науково-теоретичному та методичному рівні, містить низку нових, актуальних, достовірних результатів, що свідчить про наукову зрілість дисертантки, її вміння бачити актуальні проблеми професійної освіти, готовність розв'язувати їх на належному науковому рівні. Дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44, а її авторка, Катерина Віталіївна Халецька, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Ірина БАРТШУКОВА